

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Розвиток лексико-граматичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня

Виконала студентка групи СО-4
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Рєброва Валерія Олександрівна
Керівник: Панов М. С.
Рецензент: Шевяков О. В.
Нормоконтроль __Юлія КЛОЧКОВА

Запоріжжя
2021 р.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 36 с., 6 табл., 3 рис., 40 джерел, 2 додатки.

Об'єкт дослідження: лексико-граматична сторона мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ-III рівня.

Предмет дослідження: розвиток лексико-граматичної сторони мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ-III рівня.

Мета дослідження: дослідити особливості розвитку лексико-граматичної сторони мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ-III рівня.

Методи дослідження: описовий, порівняльний.

У наш час все більше дітей мають таке порушення як загальне недорозвинення мовлення, що проявляється у низькому рівні розвитку всіх сторін мовленнєвої діяльності. Так як мовлення – є невід'ємним компонентом повноцінного життя та навчальної діяльності, важливо саме у старшому дошкільному віці боротися з таким порушенням як – загальне недорозвинення мовлення.

МОВЛЕННЯ, СТАРШИЙ ДОШКІЛЬНИЙ ВІК, ЗАГАЛЬНЕ НЕДОРОЗВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ, ЛЕКСИКА, ГРАМАТИКА, СЛОВНИК, ЗВ'ЯЗНЕ МОВЛЕННЯ

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає в тому, що у наш час дітей з проблемами мовлення, зокрема із загальним недорозвиненням мовлення, стає все більше. Мовлення – це найважливіший фактор розвитку людини та її соціалізації. За допомогою мовлення йде обмін інформації та взаємодія один з одним. Діти із загальним недорозвиненням мовлення стикаються з порушенням всіх компонентів мовлення, що може привести до таких наслідків як: проблеми з адаптацією в соціумі, поганий емоційний фон, через проблему з комунікацією та погані показники у навчальній діяльності. Все це спонукає нас до вивчення, аналізу та пошуків шляхів вирішення проблеми теми нашої роботи – «Розвиток лексико-граматичної сторони мовлення у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ-III рівня»

Проблему розвитку мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення розглядали у своїх працях: Л. Андрусішина, Л. Ефименкова, Н. Жукова, Н. Ільїна, Р. Лалаєва, Р. Левіна, О. Марценюк, Н. Нікашина, Ю. Рібцун, Н. Серебрякова, Л. Спірова, Л. Трофіменко, Т. Філічева, Т. Фотекова, М. Хватцев, В. Чайко, С. Шаховська та інші. Вчені зазначають, що дошкільники із загальним недорозвиненням мовлення мають відхилення в формуванні мовленнєвої активності, фонематичного сприйняття, словника, граматичного ладу, і розуміння мовлення.

Шляхи корекції мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення описували в своїх працях: Г. Жарєнкова, Г. Каші, Р. Левіна, Н. Нікашина, Ю. Рібцун, Л. Спірова та інші. Науковці наполягають на ранній корекції мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення.

Об'єкт дослідження: лексико-граматична сторона мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ-III рівня.

Предмет дослідження: розвиток лексико-граматичної сторони мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ-III рівня.

Мета дослідження: дослідити особливості розвитку лексико-граматичної сторони мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ-III рівня.

Завдання дослідження:

1. Розглянути мовлення як психічний процес.
2. Визначити особливості мовлення старших дошкільників із ЗНМ III рівня.
3. Емпірично дослідити особливості розвитку лексико-граматичної сторони мовлення хлопчиків та дівчат старшого дошкільного віку із ЗНМ-III рівня.
4. Розробити рекомендації щодо розвитку лексико-граматичної сторони мовлення старших дошкільників із ЗНМ III рівня.

Методи дослідження: теоретичні (вивчення, аналіз та узагальнення теоретичного матеріалу); емпіричні (метод експерименту); статистичні (кількісна і якісна обробка даних). Використані методики: «Підбір синонімів» (В. Макарова), «Вивчення зв'язного мовлення» (В. Макарова), «Визначення умінь вигадувати нові слова» (В. Макарова).

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять:

- вчення про загальні та специфічні особливості порушеного розвитку (В. Лубовський, В. Чайко, Ж. Шиф);
- вчення про методи комплексної діагностики і корекції порушень мовленнєвого розвитку дітей (І. Брушневська, Л. Волкова, Р. Лалаєва, В. Лубовський, О. Лурія, С. Максименко, О. Мастюков, В. Чайко);
- концепція про структуру мовних знань, механізми їх засвоєння та особливості оволодіння мовленнєвою діяльністю на практичному рівні в процесі нормального і порушеного онтогенезу (І. Брушневська, М. Жинкін, Р. Левіна, О. Леонтєв, С. Максименко, Ю. Рібцун).

Структура роботи: вступ, два основних розділи, висновки, список використаної літератури, додатки.

ВИСНОВКИ

Ми дослідили особливості розвитку лексико-граматичної сторони мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ-III рівня. Розглянувши мовлення як психічний процес, ми дізналися, що мовлення є процесом використання мови у спілкуванні. Мовлення є результатом спільної діяльності різних стовбуро-підкіркових і кіркових ділянок головного мозку та здійснюється, за допомогою другої сигнальної системи. Найчастіше мовлення розглядають як діяльність. Мовленнєва діяльність – це активний, цілеспрямований, вмотивований, предметний процес передачі чи прийому сформованої і створеної за допомогою мови думки, основною ціллю якої є задоволення комунікативно-пізнавальної потреби людини. До основних функцій мовлення належать: : комунікативна, мислетворча, гносеологічна, акумулятивна, експресивна, імпресивна, естетична, культуроносна, номінативна та інформаційна функції.

Визначивши особливості мовлення старших дошкільників із ЗНМ III рівня, ми можемо зробити висновок, що такі діти мають порушення всіх сторін розвитку мовлення. Вони зазнають складнощів зі зв'язним, фразовим, монологічним мовленням, відзначаються порушення лексико-граматичної сторони мовлення. Словник дошкільників із ЗНМ III рівня – дуже бідний, спостерігається неправильна конструкція граматичних форм, такі діти не можуть правильно висловлювати свою думку через мовлення.

Емпірично дослідивши особливості розвитку лексико-граматичної сторони мовлення хлопчиків та дівчат старшого дошкільного віку із ЗНМ-III рівня, ми переконалися, що серед випробуваних переважають низькі показники розвитку лексико-граматичної сторони мовлення. Дітям складно підібрати до слів синоніми, переказати зміст тексту на слух та за картинкою, вигадати нові слова. Порівнявши результати дівчат та хлопчиків, за методиками можемо впевнено сказати, що рівень розвитку мовлення дітей

старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня не залежить від статі.

Ми розробили рекомендації щодо розвитку лексико-граматичної сторони мовлення старших дошкільників із ЗНМ III рівня. у старшому дошкільному віці з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення III рівня, доцільно використовувати такі методи розвитку лексико-граматичної сторони мовлення: ігри для розвитку мовлення та дрібної моторики, фольклор, художні твори, логоритміку, методи педагогіки Монтесорі та арт-терапію. Також завжди повинен бути присутній діалог з дорослими для стимуляції розвитку всіх сторін мовлення.